

บทที่ ๔

ผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระกิตติญาณโสภณ (บัวผัน ปุณฺณมโม)

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผลงานทั้ง ๖ ด้าน ของพระกิตติญาณโสภณ คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านสาธารณูปการ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ท่านได้ดำเนินการตลอดอายุ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาวิเคราะห์ผลงานในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

๔.๑ ด้านการปกครอง

จากการที่พระกิตติญาณโสภณ ได้ตำแหน่งทางการปกครองหลาย ๆ ตำแหน่ง เริ่มต้นที่ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดศรีนวล และตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น ท่านได้ทุ่มเทเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างให้การทำงานหรือตำแหน่งที่ได้รับผิดชอบนั้นอย่างจริงจัง

เมื่อได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดศรีนวล ได้สร้างผลงานด้านการปกครองภายในวัดได้อย่างสมบูรณ์ ดูแลเอาใจใส่พระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัดในการปกครองอย่างดียิ่ง บูรณะถาวรวัตถุภายในวัดได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง อีกทั้งอบรมศรัทธาพุทธศาสนิกชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม เพราะความเป็นนักเทศก์ที่มีชื่อเสียงมากในจังหวัดขอนแก่น

ในหน้าที่พระอุปัชฌาย์ท่านได้ทำหน้าที่บวชกุลบุตรผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ในเขตรับผิดชอบของท่าน ในฐานะเจ้าอาวาส และรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น ได้ทำหน้าที่พระอุปัชฌาย์ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๖ จนกระทั่งถึงวันมรณภาพ นับได้ว่า ท่านทำหน้าที่พระอุปัชฌาย์ได้อย่างสมบูรณ์ ดังที่ศิษย์ใกล้ชิดท่านหนึ่งกล่าวว่า ท่านเจ้าคุณพระกิตติญาณโสภณ เป็นพระอุปัชฌาย์ที่มีความรู้ถูกต้องตามที่ได้รับแต่งตั้งสามารถอบรมสั่งสอนกุลบุตรผู้เลื่อมใสในพระศาสนาให้ปฏิบัติตนตามศีล ลีลาขบถ ได้อย่างถูกต้อง และยังสอนให้รู้จักความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา อุปัชฌาย์ ครูอาจารย์ ท่านเน้นคุณธรรม คือความกตัญญูกตเวทิตะเป็นหลัก ท่านจะแบ่งการสอนไว้สำหรับผู้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทระยะสั้นและเน้นการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและเรื่องไตรสิกขาสำหรับผู้บรรพชาอุปสมบทเพื่อการศึกษาพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา หรือศึกษาค้นถุทธและวิปัสสนา ท่านจะแยกประเด็นการสอนอย่างชัดเจน^๑

^๑สัมภาษณ์ นายสมบุญ สุทธิเศษ, อายุ ๗๘ ปี, นายกพุทธสมาคมจังหวัดขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๕.

ขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดศรีนวล ก็ได้ปรับปรุงภูมิทัศน์ เช่น สวนหย่อม หน้าอุโบสถ ศาลา และโรงครัว โรงรถ ให้เป็นระเบียบสวยงามและร่มรื่น เป็นต้น และเป็นเจ้าอาวาสที่มีจิตใจงดงาม อบรมสั่งสอนให้ข้อคิดแก่พระภิกษุ สามเณร และญาติโยมเป็นประจำ ดังคำกล่าวว่า ได้บูรณะซ่อมแซมเสนาสนะถาวรวัตถุภายในวัดอย่างดียิ่ง เอาใจใส่วัดวาอารามตลอดถึงการดูแลการศึกษาของพระภิกษุสามเณรอย่างสม่ำเสมอ ด้านการปกครองภายในวัดท่านไม่ทิ้งกฎ กติกาเก่าที่เจ้าอาวาสรูปก่อนเคยปฏิบัติมา โดยได้นำมาปรับปรุงเพิ่มเติมสิ่งที่ควรแก่กาลสมัยนั้น แต่ท่านเน้นการอบรมสั่งสอนให้อันตวาสสิกได้ปฏิบัติในพระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง และเน้นเรื่อง ความประพฤติโดยให้ตั้งอยู่ในหลักศีลและวินัย^๒

งานด้านการปกครองถือว่าเป็นงานบริหารบุคคลที่สำคัญ พระกิตติญาณโสภณในฐานะรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น ท่านได้บริหารงานตามอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น มอบงานหน้าที่ให้ปฏิบัติแทน งานด้านการปกครองคณะสงฆ์ การอบรมพระสังฆาธิการระดับจังหวัดขอนแก่นในเขตปกครอง อาทิ โครงการจัดตั้งองค์กรคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โครงการจัดตั้งสภาสงฆ์อำเภอ โครงการคัดเลือกพระสังฆาธิการผู้มีผลงานดีเด่น โครงการจัดตั้งสภาพระธรรมกถึกจังหวัดขอนแก่น โครงการจัดตั้งสภาพระธรรมกถึกอำเภอ ตามที่นำเสนอ ดังนี้

๑) โครงการจัดตั้งองค์กรคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น

การบริหารงานของคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ งานฝ่ายต่าง ๆ ทั้ง ๖ หน่วยงาน รวมอยู่ที่เจ้าคณะจังหวัดทั้งหมด ถ้าไม่แบ่งงานให้รองเจ้าคณะจังหวัดช่วยทำอย่างเป็นทางการ งานส่วนนั้น ๆ หรือบางอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ปี. พ.ศ. ๒๕๓๕ เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น ได้แบ่งงานในอำนาจหน้าที่ให้รองจังหวัดทั้ง ๒ รูป ไปปฏิบัติอย่างเป็นทางการ โครงการและระเบียบการต่าง ๆ

โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระจายงานด้านต่าง ๆ ของจังหวัดขอนแก่น ไปยังพระสังฆาธิการระดับอำเภอ และตำบลได้มีส่วนปฏิบัติและรับผิดชอบร่วมกันและเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความเห็น ให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้พระสังฆาธิการทุกระดับเข้าใจกัน เกิดความสามัคคี และการครเพิ่มมากขึ้น

วิธีดำเนินการ คือประชุมชี้แจงโครงการ เสนอโครงการ เพื่อขอรับความเห็นชอบจากเจ้าคณะจังหวัด จัดตั้งคณะกรรมการบริหารตามระเบียบของสภา ระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่เดือน

^๒สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมเทศก์ (ป.ธ. ๓), อายุ ๗๗ ปี, เจ้าอาวาสวัดศรีนวล วัดศรีนวล ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๕.

สิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๕ เป็นต้นไป ถือว่าเป็นโครงการต่อเนื่องตลอดไป ในด้านงบประมาณการใช้
จ่าย ขอการสนับสนุนจากจากกรมศาสนากระทรวงศึกษาธิการ จากผู้มีจิตศรัทธาบริจาค

ผลที่ได้รับ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะสงฆ์จังหวัด ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และการ
ด้านต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นความปลุกฝังความสามัคคีในหมู่คณะ”

๒) โครงการจัดตั้งสภาสงฆ์อำเภอในจังหวัดขอนแก่น

คณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โดยเจ้าคณะจังหวัดได้อนุมัติโครงการการจัดตั้งองค์กร
คณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น ได้ชื่อว่า “สภาสงฆ์จังหวัดขอนแก่น” และได้ตราระเบียบสภาสงฆ์ขึ้น
เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นเอกภาพมีประสิทธิภาพ เกิด
ประสิทธิผล อาศัยระเบียบคณะสงฆ์ ว่าด้วยการจัดตั้งสภาสงฆ์จังหวัดขอนแก่น หมวด ๑ ความ
ทั่วไป ข้อ ๕ ความว่า เพื่อกระจายงานด้านต่าง ๆ ของจังหวัด ให้พระสังฆาธิการทุกระดับ ได้มีส่วน
ปฏิบัติและรับผิดชอบร่วมกัน

โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้พระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ตำบล และระดับวัดได้มีส่วน
ร่วมในการทำงานร่วมกัน เพื่อระดมแนวความคิดในการพัฒนางานของคณะสงฆ์ให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น
และเพื่อสิทธิประโยชน์ของพระสังฆาธิการที่จะพึงได้ตามสมณะฐานะ โดยมีวิธีดำเนินการ คือ แจ้ง
เรื่องการจัดตั้งสภาอำเภอ ไปยังเจ้าคณะอำเภอต่าง ๆ อำเภอที่จะจัดตั้ง ให้ทำเรื่องแจ้งความประสงค์
จะตั้งไปยังประธานสภาสงฆ์จังหวัด ณ วัดศรีนวล อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ให้แต่ละอำเภอได้
จัดตั้งสภาสงฆ์อำเภอให้เสร็จภายในปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ส่วนงบประมาณให้แต่ละอำเภอ
พิจารณาค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามเห็นสมควร

ผลที่ได้รับ จากการจัดตั้งสภาสงฆ์อำเภอ คือ งานของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินไปอย่าง
สม่ำเสมอ รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ คณะสงฆ์พร้อมที่จะทำหน้าที่ร่วมกับฝ่ายบ้านเมืองได้เป็น
อย่างดี ทำให้งานของคณะสงฆ์ด้านต่าง ๆ มีความรับผิดชอบร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ”

“กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการพระนักเผยแผ่
พระพุทธศาสนาในเขตการปกครองคณะสงฆ์หนตะวันออก ณ วัดศรีนวล อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัด
ขอนแก่น วันที่ ๒๔ – ๒๗ สิงหาคม, ๒๕๔๔. (เอกสารอัดสำเนา)

“อ้างแล้ว.

๓) โครงการคัดเลือกพระสังฆาธิการผู้มีผลงานดีเด่น

ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จังหวัดขอนแก่น โดยทางราชการพร้อมทั้งประชาชนทั่วไปจะได้จัดงานฉลองสมโภชจังหวัดขอนแก่นครบ ๒๐๐ ปี สภาสงฆ์จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นองค์กรของคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่นที่จัดตั้งขึ้นใหม่ พิจารณาเห็นว่า ในโอกาสที่ชาวขอนแก่นจะฉลองสมโภช จังหวัดขอนแก่น ครบ ๒๐๐ ปี สภาสงฆ์จังหวัดขอนแก่น ได้ส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพของพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ คัดเลือกพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ ที่มีผลการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ดีเด่น เป็นการประกาศผลงานดีเด่นประจำปีของพระสังฆาธิการซึ่งเป็นครั้งแรกในวงการคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น และเพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจแก่พระสังฆาธิการในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และเป็นการปกครองผลงานของพระสังฆ์สู่สายตาประชาชน โดยมีวิธีดำเนินการคือประชุมคณะกรรมการสภาสงฆ์แล้วนำเสนอเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่นให้รับทราบ แล้วลงนามอนุมัติ จากนั้นขอความร่วมมือไปยังเจ้าคณะอำเภอและนายอำเภอให้คัดเลือกพระสังฆาธิการผู้มีผลงานดีเด่นในงานคณะสงฆ์ ๑๘ สาขา ๆ ละ ๑ รูป โดยใช้งบประมาณทางจังหวัด

ผลที่ได้รับในโครงการนี้ สภาสงฆ์มีผลงานเป็นที่ยอมรับของสังคม พระสังฆาธิการมีกำลังใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนอย่างเข้มแข็งอดทนและมีความเข้าใจกัน มีความสามัคคีต่อกันอย่างมั่นคง^๕

๔) โครงการจัดตั้งสภาพระธรรมกถึกจังหวัดขอนแก่น

พระธรรมวินัยอันเป็นหลักคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์ปัจจุบัน ได้มีการดำเนินการแสดงธรรมเผยแผ่ให้กับประชาชนในทุกรูปแบบ ทั้งการสนทนา การซักถาม การตอบปัญหา เรียกว่า พระธรรมกถึก เพื่อสืบสานพระพุทธปฏิปทาและจริยวัตรของพระสงฆ์ คณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่นจึงได้จัดตั้ง สภาพระธรรมกถึกจังหวัดขอนแก่นขึ้น

โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เป็นศูนย์ประสานงานของพระธรรมกถึกพร้อมทั้งพระนักเผยแผ่ ให้มีการแสดงธรรมและเผยแผ่อย่างมีระบบ เกิดประสิทธิภาพเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย ในการดำเนินการ เสนอโครงการต่อที่ประชุมพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและอำเภอ แล้วนำเสนอต่อเจ้าคณะจังหวัดให้อนุมัติ จัดตั้งคณะกรรมการการบริหารตามระเบียบของสภา งบประมาณจากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ สมาชิกสภาและผู้มีจิตศรัทธาบริจาคตามกำลัง

^๕อ้างแล้ว.

ผลที่ได้รับ คือ พระธรรมกถึกมีกำลังใจในการปฏิบัติทำหน้าที่มอบหมาย ทำให้เกิดความสมัครสมาน สามัคคีกัน มีความรู้จักคุ้นเคยกันมากยิ่งขึ้น และเป็นการรักษาพระสัทธรรมให้มั่นคงถาวรสืบไป

๕) โครงการจัดตั้งสภาพระธรรมกถึกอำเภอ

พระพุทธศาสนามีความรุ่งเรืองและมั่นคงจนถึงบัดนี้ ก็เพราะอาศัยสาวก เช่นพระนักเทศน์ นักเผยแผ่ ซึ่งเรียกว่า พระธรรมกถึก นั่นเอง การนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปชี้แจง แสดงไขให้ประชาชนได้เข้าใจแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ สังคมก็จะได้รับความสงบสุข โดยทั่วกัน เพื่อสืบสานพระพุทธปฏิปทา และจริยวัตรของพระอรหันตสาวกทั้งหลาย ให้ดำเนินไปโดยต่อเนื่อง คณะสงฆ์อำเภอจึงจัดตั้งโครงการนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ให้ศูนย์ประสานงานของพระธรรมกถึก รวมทั้งพระนักเผยแผ่เป็นการส่งเสริมและพัฒนาการแสดงธรรมให้มีประสิทธิภาพ พระธรรมกถึกมีโอกาสได้พบปะสนทนาและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งมีวิธีดำเนินการคือ นำเสนอโครงการต่อที่ประชุมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ เพื่อขอรับการคิดเห็นและอนุมัติจัดตั้งคณะกรรมการบริหารตามระเบียบของสภา งบประมาณขอรับการสนับสนุนจากสภาสงฆ์อำเภอ สมาชิกสภาและผู้มีจิตศรัทธา

ผลที่ได้รับ ทำให้พระธรรมกถึกมีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีกัลยาณมิตรรู้จักคุ้นเคยตามฐานานุกรม แลเป็นนักเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ

ท่านได้รับผิดชอบงานบริหารคณะจังหวัด เป็นระยะเวลา ๖ ปี ก่อนที่ท่านจะมรณภาพ ได้สร้างผลงานด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ด้านงานการศึกษา ด้านงานการศึกษาสงเคราะห์ คือปฏิบัติหน้าที่ได้โดยไม่ขาดบกพร่อง มีความรับผิดชอบสูงมาก ดังที่พระครูสิริธรรมนิเทศก์ เจ้าอาวาสวัดศรีนวล กล่าวว่า

ท่านเจ้าคุณกิตติญาณโสภณ เป็นพระเถระที่มีความรับผิดชอบสูงมาก ดูแลเอาใจใส่คณะสงฆ์เป็นอย่างดี ท่านเอาจริง ให้ข้อคิดแก่คณะสงฆ์ในเขตการปกครองที่รับผิดชอบอย่างดี มีหลักการอุดมการณ์ดีมาก แต่เป็นที่น่าสยดาย ท่านอายุสั้นเกินไป^๖

กล่าวได้ว่า พระกิตติญาณโสภณ เป็นพระเถระที่มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการปกครองที่ได้รับแต่งตั้งดังกล่าว ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามและเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของท่าน และหน้าที่ไม่ขาด

^๖ สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมนิเทศก์ (ป.ธ.๓), พธ.ม กิตติมศักดิ์, อายุ ๗๗ ปี, เจ้าอาวาสวัดศรีนวล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๕.

ตกบกพร่องโดยเฉพาะเมื่อได้รับตำแหน่งใดก็ตามหน้าที่ในตำแหน่งนั้นอย่างเต็มความสามารถ
สรุปว่า ท่านเป็นพระนักปกครอง นักบริหาร และนักวางแผนที่ดีรูปหนึ่งในขณะนั้น

๔.๒ ด้านศาสนศึกษา

วัดศรีนวล ได้จัดศาสนศึกษา คือ การศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี ถือว่าเป็นการศึกษาหลักที่สำคัญของคณะสงฆ์ โดยมีเวลาเรียน ดังนี้

ภาคเช้า เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๐.๐๐ น. เรียนนักธรรม ชั้นตรี - โท - เอก
ภาคบ่าย เวลา ๑๒.๓๐ – ๑๕.๐๐ น. เรียนฝ่ายสามัญศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๑
ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖

ก. แผนกปริยัติธรรม

พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็นครูสอนวิชาภาษาบาลีชั้นมูล ๑ ถึงเปรียญธรรม ๕ ประโยค

ป.ธ. ๕ โรงเรียนวิเวกธรรมประสิทธิ์วิทยา วัดธาตุ ขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๑๒ ย้ายการศึกษาแผนกบาลีทุกชั้น จากวัดธาตุ มาเปิดดำเนินการเอง ที่
สำนักเรียนวัดศรีนวล ขอนักเรียนจากวัดโพธิ์โนนทันมาเรียนร่วม
ด้วย และปีนี้ได้เป็นผู้อำนวยการศึกษาพระปริยัติธรรมสำนัก
เรียนวัดศรีนวล ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้บริหารเป็น ทั้งครู อาจารย์
สอน ทั้งภาคเช้า และภาคค่ำ วันละ ๘ ชั่วโมง หยุดเรียนวันโกน
(วันธรรมสวนะ)

พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นเจ้าสำนักเรียน วัดศรีนวล

พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นหัวหน้าพระปริยัตินิเทศก์ จังหวัดขอนแก่น

ข. แผนกสามัญศึกษา

พ.ศ. ๒๕๑๔ เปิดดำเนินการโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่สำหรับพระภิกษุสามเณร
เป็นแห่งที่ ๒ ในจังหวัดขอนแก่น โดยได้รับอนุญาตจาก กรมการ
ศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ นายบุญนาค ศรีเมือง
บุญ เป็นครูใหญ่

พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้รับอนุญาตให้ขยายการศึกษาจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ขึ้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีต่อปีเป็นแห่งที่ ๒ ของ
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในโรงเรียนสายเดียวกัน

และได้รับตำแหน่งครูใหญ่ (ต่อจากเจ้าคณะจังหวัดที่วัดธาตุ)
 พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนประภัสสรวินยา เพราะมีนักเรียนตั้งแต่
 ๕๐๐ รูปขึ้นไป ตามระเบียบใหม่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ของกรมการ
 ศาสนา

ค. อุดมศึกษา

พ.ศ. ๒๕๒๙ เป็นผู้บรรยายพิเศษ วิชาพระวินัย แก่พระนิสิตชั้นปีที่ ๑ มหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยาเขต ขอน
 แก่นวัดธาตุ
 พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการและบรรยายพิเศษ วิชาลักษณะ
 การปกครองคณะสงฆ์ไทยแก่นิสิตชั้นปีที่ ๓
 พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นผู้บรรยายพิเศษ วิชาศาสนากับการพัฒนา แก่นิสิตชั้นปีที่ ๔
 พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์ และเป็นอาจารย์บรรยาย
 วิชาลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ไทย แก่นิสิตชั้นปีที่ ๓

การศึกษาสงเคราะห์ (สัตตาศึกษา)

พ.ศ. ๒๕๑๗ จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ขึ้นที่วัดศรีนวล เป็นแห่งแรก
 ในจังหวัดขอนแก่นอันดับที่ ๖๑ ของประเทศ สังกัดกรมการศาสนา
 เป็นผู้อำนวยการของโรงเรียนจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต รับ
 นักเรียน เยาวชน ชาย/หญิง ตั้งแต่ ชั้น ป.๔ – ม.๖ มีนักเรียนปีละ
 ไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ คน

พระกิตติญาณโสภณ (บัวผัน ปุณฺณธมฺโม) ได้รับผิดชอบด้านศาสนศึกษา พ.ศ.
 ๒๕๒๔ พระภิกษุสามเณรที่มาพักอาศัยเพื่อศึกษาพระปริยัติธรรมในวัดศรีนวลมีจำนวนมากปีละ
 ไม่น้อยกว่า ๔๐๐ รูป การจัดการศึกษาด้านนี้จึงต้องเพิ่มภาระมากขึ้นตามสถานการณ์ ทางวัดได้
 เปิดสอน แผนกนักธรรมทุกชั้น และแผนกบาลีถึง ประโยค ป.๒. ๖ โดยมีพระกิตติญาณโสภณ (บัว
 ผัน ปุณฺณธมฺโม ป.๒.๘) เป็นเจ้าอาวาสและเป็นสำนักงาน^๖

^๖สัมภาษณ์ พระครูสุตกิจโกวิท (ป.๒. ๔), อายุ ๖๐ ปี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีนวล ตำบลในเมือง
 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๕.

ผลของการศึกษาพระปริยัติแผนกธรรม- บาลี และแผนกสามัญศึกษา

ตารางที่แสดงผลการสอบได้ประจำปี ๒๕๔๒

ฝ่ายนักธรรม	ประเภทนักเรียน	จำนวนนักเรียน	สอบได้/เข้ามหาวิทยาลัย
	นักธรรมตรี	๑๐๐	๘๕
	นักธรรมโท	๑๐๑	๗๒
	นักธรรมเอก	๕๒	๔๒
ฝ่ายบาลี	ประโยค ๑-๒	๑๒๐	๑๑
	ประโยค ป.ธ. ๓	๑๕	-
	ประโยค ป.ธ.๔	๑๐	-
	ประโยค ป.ธ.๕	๒	-
ปริยัติสามัญ	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๓๑	๒๑

ตารางที่แสดงผลการสอบประจำปี ๒๕๔๓

ฝ่ายนักธรรม	ประเภทนักเรียน	จำนวนนักเรียน	สอบได้/ เข้ามหาวิทยาลัย
	นักธรรมตรี	๙๗	๗๖
	นักธรรมโท	๕๓	๓๕
	นักธรรมเอก	๗๕	๔๘
ฝ่ายบาลี	ประโยค ๑-๒	๑๑๕	๕
	ประโยค ป.ธ. ๓	๗	-
	ประโยค ป.ธ.๔	๕	-
	ประโยค ป.ธ.๕	๒	-
ปริยัติสามัญ	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๒๐	๑๗

ตารางที่แสดงผลการสอบประจำปี ๒๕๔๔

ฝ่ายนักรธรรม	ประเภทนักเรียน	จำนวนนักเรียน	สอบได้/เข้ามหาวิทยาลัย
	นักธรรมตรี	๑๒๐	๕๕
	นักธรรมโท	๖๘	๓๐
	นักธรรมเอก	๔๕	๓๓
ฝ่ายบาลี	ประโยค ๑-๒	๑๐๐	๖
	ประโยค ป.ธ. ๓	๕	-
	ประโยค ป.ธ.๔	๒	-
	ประโยค ป.ธ.๕	๒	-
ปริยัติสามัญ	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๒๐	๑๖

ข้อมูลโดย พระปลัดเล็ก ฐานนุโต เลขานุการแผนกธรรม – บาลี สำนักศาสนศึกษาวัดศรีนวล

จังหวัด ขอนแก่น, ๑๔ ก.ค. ๒๕๕๕ .

นายชัยยงค์ ช่วยจันทร์ นักวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๓ วัดศรีนวล จังหวัด ขอนแก่น, ๑๔ ก.ค. ๒๕๕๕ .

พระกิตติญาณโสภณได้รับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม โดยเฉพาะทางธรรม คือปริยัติศึกษา สอบได้เปรียญธรรม ๘ ประโยค ในสมัยนั้นถือว่าเป็นผู้มีคุณวุฒิสูง คือเป็นพระเปรียญเอก ซึ่งหาได้ยาก ขณะเดียวกันท่านก็เป็นผู้มีความรู้ความสามารถจริงและปฏิบัติหรือลงมือทำอย่างจริงจัง จะเห็นได้ว่า ได้จัดการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดศรีนวล มีนักเรียนปีละ ๕๐๐ – ๑,๐๐๐ รูป ให้มีการศึกษาทั้งฝ่ายศาสนศึกษาและฝ่ายสามัญศึกษา การศึกษารุ่งเรืองมาก ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความสามารถ จากประวัติการทำงานด้านการศึกษาดังกล่าว ท่านเป็นทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน เพราะว่า ท่านมีอุดมการณ์สูงและเป็นคนจริงจังกับการทำงาน เป็นผู้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ดูแลเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ ดังที่พระครูโอภาสธรรมวิรักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า

ฐานะเป็นศิษย์สำนักเรียนวัดศรีนวล โดยมีท่านอาจารย์เจ้าคุณพระกิตติญาณโสภณ หรือพระมหาบัวผัน ปุณฺณมโม ป.ธ. ๘ ในขณะนั้นเป็นครูสอน จะสังเกตลักษณะความเป็นครู

สัมภาษณ์ นายสุเทพ สุจะขารี, ศิษย์ผู้เคยบวชเรียน, อายุ ๗๘ ปี, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๕.

และนักบริหารของท่านได้อย่างหนึ่งก็คือ ความเอาใจใส่ดูแลศิษย์อย่างสม่ำเสมอ ขณะเดียวกันก็เข้มงวดกวดขันให้นักเรียนท่องตำราอย่างจริงจัง ท่านเข้าสอนอย่างสม่ำเสมอ ถึงเวลาสอนท่านก็สอนด้วยความตั้งใจ ท่านมีอุดมการณ์เกี่ยวกับการศึกษาว่า “ศึกษาให้ได้ผล นำตนให้พ้นทุกข์” ทั้งนี้เพื่อให้พระภิกษุสามเณรในจังหวัดขอนแก่น ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญทั้งนักธรรมและบาลี^๙ ได้รับตำแหน่งผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการและบรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

การบริหารและการจัดศึกษา เป็นเรื่องที่ยาก ไม่ใช่จะทำได้ง่าย ๆ ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ใครอยากจะทำก็ได้ และไม่ใช่ว่าทำแล้วจะประสบความสำเร็จเสมอไป แต่พระกิตติญาณโสภณได้ทำและประสบความสำเร็จมาแล้ว ทั้งท่านก็ไม่ได้เรียนหลักการบริหารและจัดการมาเลย แต่ท่านเป็นนักวางแผนที่ดีทำอะไรต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนเสมอ ดังนายหนูเรียง เนตรสุภาพ กล่าวไว้ว่า “ท่านเจ้าคุณกิตติญาณโสภณ ไม่เคยร่ำเรียนทางบริหารหรือรัฐประศาสนศาสตร์ แต่จากการที่ท่านได้รับงานพระศาสนา การบริหารวัด ตลอดจนสาธารณกุศล เช่น งานของพุทธสมาคม ยุวพุทธิกสมาคม งานกลุ่มสาว และในตอนหลังงานมวลชนและงานเกี่ยวกับความมั่นคง ที่ทางราชการอาราธนาท่านมาเป็นที่ปรึกษานั้น ท่านได้แสดงอัจฉริยะในการเป็นนักบริหารและวางแผนมาทุกครั้ง ท่านรู้จักใช้คนให้เหมาะสม ตลอดจนมีการติดตามผลและควบคุมงานและจัดมาตรการประสานงานได้ดียิ่ง นับว่าเป็นพรสวรรค์ที่มีอยู่ในตัวท่าน”^{๑๐}

เดิมโรงเรียนพระปริยัติแผนกนักธรรมบาลี ตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุ โรงเรียนวิเวกธรรมประสิทธิ์วิทยา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ ท่านเจ้าคุณพระกิตติญาณโสภณ (บัวผัน ปุณฺณมฺโห) ต่อมาได้ตั้งโรงเรียนบาลีขึ้นที่วัดศรีนวล อำเภอในเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นสำนักเรียนบาลี ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มีพระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนมีนักเรียนไปเรียนบาลีมากขึ้น^{๑๑}

กล่าวไว้ว่า ในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ตั้งแต่ปี ๒๕๒๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๕ นั้น ท่านเอาใจใส่ดูแลการศึกษาทั้งสนับสนุนพระสังฆาธิการและพระลูกวัดรวมทั้งเจ้าคณะภูฏี ๑๘ คณะ ให้ได้รับการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์จนจบปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิตทุกรูป ซึ่งหาได้ยาก

^๙ สัมภาษณ์ พระครูโสภาสธรรมวิทย์ (สมหวัง), อายุ ๔๖ ปี, เจ้าอาวาสวัดศรีสว่างโนนทัน ตำบลเมือง อำเภอในเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๕.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายหนูเรียง เนตรสุภาพ, ไวยาวัจกร, อายุ ๗๕ ปี, วัดศรีนวล อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๕ มกราคม ๒๕๕๕.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ สุคติเศษ, กลุ่มผู้บวชเรียน, อายุ ๗๘ ปี, วัดศรีนวล อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๕ มกราคม ๒๕๕๕.

ส่วนลูกศิษย์ก็มีคุณภาพ ผู้ที่ประสงค์จะลาสิกขาไปเข้าเรียนมหาวิทยาลัยอื่น ก็สามารถไปสอบเข้าได้ เช่น คณะแพทยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ เป็นต้น จนได้รับสมญาจากหนังสือพิมพ์ว่า เณรเมืองหมอแค้นสอบเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยได้จำนวนมาก ออกมาเป็น ผู้พิพากษา นายแพทย์ ครูอาจารย์ ตำรวจ ฯลฯ^๒ ทำให้การศึกษาปริยัติธรรมสมัยนั้นเจริญรุ่งเรืองมาก เวลาต่อมาจึงเกิดสำนักเรียนต่าง ๆ ขึ้นในจังหวัดขอนแก่นสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน เพราะเป็นส่วนหนึ่งมาจากผลงานที่ท่านได้ทำไว้ ดังกล่าวไว้ข้างต้น^๓

พระกิตติญาณโสภณกับโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้เปิดดำเนินการศูนย์ศึกษาโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เด็กนักเรียน นักศึกษาประชาชนทั่วไป ท่านเห็นว่าสังคมไทยโดยในชุมชนยังขาดความรู้ บางคนบางกลุ่มมีปัญหา เช่น เป็นเด็กกำพร้า ลักขโมย เป็นต้น ไม่รู้จะไปพึ่งพาใครไม่มีใครอบรมสั่งสอน ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาขึ้นเพื่อเป็นการขัดเกลา อุปนิสัยของเด็กเหล่านั้น อบรมพร่ำสอนให้ตั้งอยู่ในคุณธรรมเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพในอนาคต

โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดศรีนวล ได้เปิดรับนักเรียนตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน เป็นต้นไปถึงวันอาทิตย์สุดท้ายของเดือนมิถุนายนของทุกปี โดยมีกิจกรรมหลักการเรียนการสอนวิชาที่สำคัญคือ

๑. วิชาธรรมะ	๒. วิชาประวัติพระพุทธศาสนา
๓. วิชาศาสนปฏิบัติ	๔. วิชาภาษาอังกฤษ
๕. วิชาคณิตศาสตร์	๖. วิชาศาสนพิธีและมารยาทไทย

สำหรับเวลาเรียน ได้กำหนดให้เรียนตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๑.๓๐ น. ทุกวันอาทิตย์ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่ท่านได้จัดตั้งขึ้นนั้น นับได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมมาก เพราะให้โอกาสผู้ที่ไม่รู้หนังสือได้เรียนรู้ อ่านออกเขียนได้ ที่สำคัญยังได้ฝึกจิตให้เป็นสมาธิ เป็นคนดีมีคุณธรรม ให้โอกาสทุกคนเท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้ทุกคนได้เรียนรู้ธรรมะและปฏิบัติธรรมะได้อย่างถูกต้อง ท่านเจ้าคุณเป็นผู้สอนเองด้วยตนเอง เอาใจใส่อย่างจริงจัง โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย

^๒สัมภาษณ์ นายชนะ โนนทวงษ์, กลุ่มอุบาสก, อายุ ๗๘ ปี, วัดศรีนวล อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๕ มกราคม ๒๕๕๕.

^๓สัมภาษณ์นายสุเทพ สุจะขาริ, กลุ่มผู้บวชเรียน, อายุ ๗๗ ปี, วัดศรีนวล อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๕ มกราคม ๒๕๕๕.

ท่านเจ้าคุณพระกิตติญาณโสภณ เป็นผู้มีความมุ่งมั่นจริงจังกับงาน ถ้าจะทำได้แล้ว ก็ต้องทำให้ได้ถึงแม้ผลจะออกมาเช่นใดก็ตาม ท่านจะไม่ทอดยถาเดินหน้าสู่ต่อไปอย่างไม่สิ้นหวัง อย่างการจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ที่ท่านทำมานั้น นับได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ถึงแม้บางครั้งจะมีอุปสรรคบ้างก็ตาม จึงทำให้โครงการสืบสานต่อกระทั่งปัจจุบัน^๔

**ตารางที่แสดงจำนวนนักเรียน
โรงเรียนพระศาสนาวันอาทิตย์ วัดศรีนวล**

	จำนวนนักเรียน ปี พ.ศ.๒๕๔๒	จำนวนนักเรียน ปี พ.ศ.๒๕๔๓	จำนวนนักเรียน ปี พ.ศ.๒๕๔๔	หมายเหตุ
ประถมศึกษา ป.๔	๕๘	๔๘	๓๑	
ประถมศึกษา ป.๕	๖๕	๕๕	๖๐	
ประถมศึกษา ป.๖	๓๒	๓๐	๖๓	
มัธยมศึกษา ม.๑	๔๕	๓๕	๕๘	
มัธยมศึกษา ม.๒	๕๑	๔๕	๕๓	
มัธยมศึกษา ม.๓	๓๕	๕๒	๔๓	
รวม	๓๒๔	๓๐๕	๓๕๓	

ข้อมูลโดย พระสมบัตติ ญาณวีโร เลขานุการโรงเรียนพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ วัดศรีนวล
จังหวัดขอนแก่น, ๔ ก.ย. ๒๕๕๕.

๔.๓ ด้านสาธารณูปการ

ผลงานด้านสาธารณูปการ เป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุงวัดด้านศาสนวัตถุ ศาสนสถานอาคารที่ให้อยู่ในความเรียบร้อยเท่ากับเป็นรักษาพัสดุ เพื่อสนับสนุนการปกครอง การศึกษาและการเผยแผ่ของวัดและคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปโดยสะดวกสบาย พระกิตติญาณโสภณ ในฐานะรองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่นได้มอบงานในหน้าที่ให้ปฏิบัติแทน ดูแลและรับผิดชอบงานด้านนี้ ได้วางนโยบายให้คณะสงฆ์ได้ปฏิบัติดังนี้

- ๑) การพัฒนาวัด ศาสนสถาน ให้เป็นที่รมณียสถาน เป็นที่ร่มรื่น รื่นรมย์ เป็น

^๔สัมภาษณ์ นายทรงศิลป์ พรหมมน, ไวยาวัจกร, อายุ ๖๕ ปี, วัดศรีนวล อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๕ มกราคม ๒๕๕๕.

ระเบียบ สบายใจแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางและเป็นที่พักพิงของชุมชนทั้งด้านวัตถุ และด้านจิตใจ ดังนี้

- ก) ที่ตั้งของวัด ไม่ไกลจากชุมชนเกินไป
- ข) มีการแบ่งเขตพุทธาวาส และสังฆาวาส
- ค) มีต้นไม้ตามธรรมชาติ ปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา หรือดอกไม้ไม้ประดับ เพื่อให้เป็น

รมณีสถาน

- ๒) พัฒนาเสนาสนะที่มีอยู่ ให้สะอาด สงบ ร่มรื่น ร่มเย็น

๓) ให้วัดทุกวัดจัดทำแผนผังของวัด แผนงาน โครงการพัฒนาวัดเป็นระบบ และสร้างเสนาสนะให้เป็นระเบียบ ถูกต้องตามหลักพุทธาณุญาต และกฎกระทรวง และไม่ขัดกับ วัฒนธรรมท้องถิ่น

๔) ให้ดูแลสอดส่องโบราณสถาน โบราณวัตถุ ของวัด จัดทำหลักฐาน ข้อมูล ภาพถ่ายให้ละเอียด เก็บไว้ที่ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค อย่างน้อยละ ๑ ชุด

กล่าวโดยสรุป การสาธารณูปการ หมายถึง การบูรณะ การพัฒนาวัด การปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด เพื่อสนับสนุนให้วัดมีความรุ่งเรือง และเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยเน้นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเดิมภายในวัดรวมทั้งส่งเสริม กระบวนดำเนินงานกิจพระพุทธศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ จึงขอนำผลงานการพัฒนาพระศาสนา ด้านสาธารณูปการของพระกิตติญาณโสภณ ดังต่อไปนี้

พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้ดำเนินการก่อสร้างศาลาหลวงปู่พระราชสารธรรมมุนี

พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้บูรณปฏิสังขรณ์กุฏิ จำนวน ๑๒ หลัง ปรับปรุงถนนหน้า โรงเรียน

ประภัสสรวินทยา วัดศรีนวล ได้ดำเนินการก่อสร้างมณฑปเมรุ

พ.ศ. ๒๕๔๕ จัดให้มีการวางศิลาฤกษ์วิหารหลวงปู่ผาง ผดุงโค อนุสรณ์วัดศรี

นวล ๒๐๐ ปี

ผลงานด้านสาธารณูปการนั้น ท่านได้สร้างผลงาน ได้ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย จัดสวนหย่อมหน้าอุโบสถ ศาลา และโรงครัว โรงรถ และได้ก่อสร้างศาลาหลวงปู่ ขนาด ๑๘ x ๔๐ เมตร ๒ ชั้น หลังคามุงกระเบื้องสุโขทัย ชั้นล่างเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ดังชื่อว่า ศาลาหลวงปู่พระราชสารธรรมมุนี ชั้นบนใช้เป็นห้องประชุม และห้องพักของนักแสวงบุญ ตั้งชื่อว่า หอประชุมกาญจนาภิเษก ได้บูรณะซ่อมแซมกุฏิหลวงปู่พระราชสารธรรมมุนี เปลี่ยนหลังคาและเพดาน เป็นเมทโทลแทน บูรณปฏิสังขรณ์กุฏิ จำนวน ๑๒ หลัง เปลี่ยนสายไฟฟ้า ประปา ขยายห้องเรียน คิดพัฒนม มั่งลาด เหล็กคัต เพื่อรองรับพระภิกษุ

สามเณร ซึ่งสัญจรจาริกมาจากที่ต่าง ๆ ให้มีโอกาสดำเนินการศึกษาเล่าเรียน ได้พัฒนาเขต฼นาปณสถาน ย้ายอาคารจากทิศใต้ไปทิศเหนือ ติดตั้งเตาเผาผลพิษที่ทันสมัยที่สุดในขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้วางศิลาฤกษ์วิหารหลวงปู่ผาง ผลุโค ได้นำคณะกรรมการวัดและกรรมการพุทธสมาคมขอนแก่น ไปว่าจ้างช่างจากจังหวัดสาคคมขณะนี้กำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่ยังไม่เสร็จ จะเห็นได้ว่า เพียงระยะเวลา ๖ – ๗ ปี ที่ท่านได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดศรีนวล ก็ได้สร้างผลงานด้านสาธารณูปการดังกล่าว ดังที่ พระครูปริยัติธรรมานุสาสก์ รองเจ้าอาวาสวัดศรีนวล กล่าวว่า พระกิตติญาณโสภณ ได้เสียสละอุทิศชีวิตงานคณะสงฆ์และเพื่อพระพุทธศาสนาโดยแท้จริง งานของคณะสงฆ์ในฐานะที่ท่านรับผิดชอบอยู่นั้น จะเห็นได้ว่าท่านทำอย่างทุ่มเท ตั้งใจทำอย่างจริงจัง เรียกได้ว่างานทุกอย่างอันเป็นส่วนรวมของคณะสงฆ์นั้นแทบไม่มีข้อบกพร่อง ตั้งแต่ท่านรับหน้าที่รองเจ้าคณะจังหวัดจนกระทั่งมรณภาพ ท่านได้ฝากผลงานด้านเผยแผ่ การปกครอง การสาธารณูปการ อื่น ๆ อีกมากมายไว้ให้แก่คนรุ่นหลังได้ศึกษา โดยเฉพาะงานด้านสาธารณูปการนั้น ท่านได้ออกตรวจเยี่ยมวัดที่มีการสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ ตามที่ทางวัดนั้น ๆ ได้ขออนุญาตสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ จึงนับได้ว่า ท่านเจ้าคุณพระกิตติญาณโสภณเป็นพระเถระอีกรูปหนึ่งของเมืองขอนแก่นที่มีความรับผิดชอบเอาจริงเอาจังในหน้าที่การงานที่ได้รับหมายหมาย และเกิดมาอุทิศชีวิตเพื่องานพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง^๕

สรุปได้ว่า พระกิตติญาณโสภณ ได้สร้างผลงานด้านสาธารณูปการในส่วนที่เป็นงานของวัดและงานของคณะสงฆ์จังหวัดในฐานะอยู่ในความรับผิดชอบได้เป็นอย่างดีไม่ว่างานนั้นจะหนักหรือเบา ท่านก็ไม่เคยหวั่นไหวเพราะท่านมีความตั้งใจจริงในการทำงาน

๔.๔ ด้านการศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๑ – ๖) ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ เป็นต้นมา ด้วยการทำงานอย่างจริงจังของพระกิตติญาณโสภณ ด้านการศึกษา จุดประสงค์ เพื่อช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรในชนบทให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ตามสมควรแก่เอกัตตภาพ เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียนหลักวิชาที่เหมาะสมกับภาวะการณ์ในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาคให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการลดช่องว่างทางการศึกษาของสังคมไทยในปัจจุบัน ส่งผลให้วัดอื่น ๆ รอบนอก อยากมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

^๕สัมภาษณ์ พระครูปริยัติจินตสาร (สุพรรณ), ป.ธ.๔, อายุ ๕๓ ปี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีนวล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๕.

ศึกษาเหมือนอย่างวัดศรีนวล เจ้าคณะภูจิ๋นได้ไปปรึกษาและแจ้งความต้องการแก่พระกิตติญาณ โสภณให้รับทราบ และหาวิธีการในการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษาให้ได้ เมื่อท่านได้รับทราบก็ช่วยเหลือโดยให้การสนับสนุน มีแนวทางในการปฏิบัติ คือ ให้โรงเรียนเหล่านั้นเปิดการเรียนการสอนเป็นสาขาขึ้นตรงของโรงเรียนประภัสสรวิทยาเสียก่อน แล้วปีต่อไปเมื่อมีบุคลากร ครู อาจารย์และนักเรียนพร้อมแล้วจึงขอตั้งเป็นโรงเรียนของตัวเองอย่างเป็นทางการ

โรงเรียนที่ขึ้นตรงเป็นสาขาของโรงเรียนประภัสสรวิทยามีทั้งหมด ๖ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนตาลเรียงวิทยา วัดตาลเรียง บ้านเพือ ตำบลพระดัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนท่ากระเปือยวิทยาสรรค์ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนตราขวนารามพิทยาคม บ้านหนองแขว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนนพคุณวิทยา บ้านโสกนกเตน ตำบลโสกนกเตน อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น วัดสระแก้ว บ้านสัมพันธ์ ตำบลข้าวเรือ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ปัจจุบันโรงเรียนที่กล่าวมานี้ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นเอกาเทศแล้ว

จะเห็นได้ว่าผลงานด้านการศึกษาพระภิกษุสามเณรที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล ได้สร้างชื่อเสียงให้กับสถาบัน รางวัลชนะเลิศอันดับ ๒ การตอบปัญหาวิชาการ ปีการศึกษา ๒๕๒๖ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๑ การแข่งขันตอบปัญหาศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย งานวันสามเณร วัดศรีนวล รับโล่ของ ฯพณฯ ชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ปี ๒๕๓๖ การสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้เป็นอันดับ ๑ ของประเทศในกลุ่มโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จนถึงปัจจุบัน และ ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับคัดเลือกจากกรมศาสนาให้เป็นโรงเรียนตัวอย่างของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

๔.๕ ด้านสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ แก่หน่วยงาน หรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูล การอุดหนุนจนเจือสถานที่ตั้งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป การสงเคราะห์ เป็นกิจกรรมของสงฆ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมข้อหนึ่ง “ควบคุมและการควรส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” การสงเคราะห์ตามกำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม แยกได้ตามลักษณะ ๔ ประการ ดังนี้

๑) การดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลได้แก่วัดและคณะสงฆ์ คือ เป็นที่ปรึกษา ได้ส่งพระสงฆ์ออกไปเป็นเจ้าอาวาสรอบนอก สาเหตุจากวัดรอบนอกไม่มีเจ้าอาวาส อุบาสก อุบาสิกาจึงได้พร้อมกันไปนิมนต์พระสงฆ์ที่วัดศรีนวลไปเป็นเจ้าอาวาส พระกิตติญาณ โสภณรับทราบ

ประชุมหาผู้ที่จะไปเป็นเจ้าอาวาส ได้ตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เมื่อ ปีพุทธศักราช ๒๔๕๕ ทุก ๆ วันเสาร์แรกของเดือนกันยายนทุกปี “วันบุพาริรำลึก” มีกิจกรรมการแจกทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร แผนกบาลี แผนกธรรม แผนกปริยัติสามัญศึกษา ตลอดจนที่กำลังศึกษาอยู่ในอุดมศึกษา เรียนดี แต่มีฐานะยากจน จัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน และพัฒนาการเยาวชน หลังจากปิดภาคเรียน ช่วงเดือน มีนาคม – เมษายน

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจกรรมของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อ การสาธารณประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือทั้งได้ช่วยรณรงค์ในการพัฒนา และการแก้ปัญหาสังคม เช่น การแก้ปัญหายาเสพติดสำหรับเด็กและเยาวชน นอกจากนั้นยังได้สงเคราะห์ความสะดวกแก่ส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ ในการบำเพ็ญกุศลเฉพาะกิจ เช่น การอุปสมบทหมู่โรงเรียนพลตำรวจภูธร ๔ ซึ่งอุปสมบทเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๓ ครั้ง ดำเนินการอบรมหนุ่มสาวและอุบาสกและอุบาสิกา นุ่งขาวห่มขาว เข้าวัดปฏิบัติธรรม ของพุทธสมาคมขอนแก่น ๓ ครั้ง ฯลฯ ละ ๒๐๐ คน รวม ๖๐๐ คน เป็นต้น

๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่สร้างโรงเรียน สร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลอง การสร้างฌาปนสถาน การสร้างระบบประปาและระบบไฟ เป็นศาสนกิจภายในวัด ส่วนภารกิจตามอำนาจหน้าที่นั้น มีเครือข่ายที่ต้องไปร่วมประชุม สัมมนา และร่วมกิจกรรมอยู่ทั่วประเทศ การงานทุกอย่างอยู่ที่ได้ดำเนินการมา ก็ได้สำเร็จเรียบร้อยลุล่วงไปด้วยดีและมีความเจริญก้าวหน้ามาตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อการอุปถัมภ์บำรุงของท่านญาติโยมสาธุชน และศิษยานุศิษย์ที่ได้เอื้อเพื่อเกื้อกูลวัดด้วยดีมาตลอด

๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ ได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเป็นอันมากประการ ทั้งในยามปกติในยามเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย และอัคคีภัย เป็นต้น ทั้งในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดอื่น ๆ โดยเป็นศูนย์กลางประกาศเชิญชวนสาธุชนให้บริจาคเครื่องอุปโภค บริโภค และปัจจัย แล้วรวบรวมไปช่วยเหลือตามโอกาส^{๖๖}

๔.๖ ด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

๑. กิจกรรมวันไหว้ครู เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในวันพฤหัสบดี เดือนมีนาคม ของ

^{๖๖} ชมรมศิษย์เก่าวัดศรีนวล, บุพการิรำลึก ๕๒, (ขอนแก่น : หจก.โรงพิมพ์คัลลังนานาวิทยา, ๒๕๕๐), หน้า ๕-๖.

ทุกปี เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักบุญคุณของครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นผู้ประสพวิชาความรู้ให้กับตนตามหลักกตัญญูกตเวทิตาธรรมทางพระพุทธศาสนา

๒. กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา จัดให้มีการปฏิบัติธรรม ฟังธรรม และเวียนเทียนเป็นการรักษาประเพณีที่ดีของไทย เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ

๓. กิจกรรมวันสามเณรพบผู้ปกครอง จะจัดขึ้นในวันเสาร์แรกของเดือนกุมภาพันธ์ ทุกปี เพื่อให้สามเณรพบผู้ปกครองได้ ได้ถามความทุกข์สุขความเป็นอยู่ อุปสรรคปัญหาในการศึกษาของสามเณร และมีการจัดให้ตอบปัญหาธรรมะแข่งขันกัน

๔. กิจกรรมลานธรรม จัดขึ้นโดยหัวหน้ากิจกรรมเพื่อให้เห็นความสำคัญของธรรมะที่ต้องใช้ธรรมะ ที่จะต้องใช้ธรรมะครองใจอยู่เสมอ ให้เป็นผู้รู้คุณธรรมเสมอ

๕. กิจกรรมเดินจงกรมเพื่อสุขภาพ เป็นการส่งเสริมการ “ขยับกายวิถีพุทธ” จัดขึ้นทุกวันพุธ ที่ลานหน้าพระอุโบสถวัดศรีนวล มีพระอาจารย์เป็นผู้ควบคุม และมีการนั่งสมาธิเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกให้มีสติมั่นคง

๖. กิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการนั่งสมาธิ กิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสามเณรที่ประพฤติฝ่าฝืนระเบียบของวัด โดยการนั่งสมาธิสำรวจจิตของตนเอง ให้เห็นความเป็นจริงของการกระทำที่เกิดจากการคิดผิด แล้วให้แก้ไขตนเองให้ดีขึ้นตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๗. กิจกรรมวิปัสสนากรรมฐาน จัดขึ้นก่อนจบหลักสูตรช่วงชั้นที่ ๓ และช่วงชั้นที่ ๔ ปีละ ๑ ครั้ง เพื่อให้สามเณรรู้แนวทางปฏิบัติด้านวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเป็นวิธีการฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์และมีสติมั่นคง มองเห็นสภาวะที่แท้จริงของมนุษย์หลักไตรลักษณ์ของพระพุทธศาสนา

๘. กิจกรรมวันบุพการีรำลึก โรงเรียนกับวัดร่วมกันจัดขึ้นในวันเสาร์แรกของเดือนกันยายน เพื่อรำลึกถึงบุพการี มีการเชิญศิษย์เก่าดีเด่นมาร่วมงานและมีการมอบรางวัลให้ด้วย นอกจากนี้ก็มีการแสดงธรรมเพื่อชี้ให้เห็นคุณูปการของบุพการีชนซึ่งได้กระทำเป็นตัวอย่างในอดีต

๙. กิจกรรมวันแม่และวันพ่อแห่งชาติ จัดขึ้นทุกวันที่ ๑๒ สิงหาคม และวันที่ ๕ ธันวาคม ของทุกปี เพื่อสวดิพระเกียรติของพระประมุขของชาติ และพระราชินี เพื่อให้สามเณรสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของทั้งสองพระองค์ ที่ทรงมีต่อประเทศชาติในฐานะพระประมุขของชาติ

นอกจากกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาดังกล่าว ทางวัดยังได้จัดกิจกรรมส่งเสริมด้านสังคม เช่น กิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมตรวจสุขภาพและทันตสุขภาพ^{๑๑}

สรุป ได้ว่ากิจกรรมทุกอย่างที่ทางวัดศรีนวลได้จัดขึ้นโดยการนำของพระกิตติญาณโสภณ ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ สร้างคน สร้างงาน โดยยึดหลักตามนโยบาย ๓ ข. คือ หยิ่งในศักดิ์ศรี ยิ่งด้วยคุณธรรม เยี่ยมด้วยคุณภาพ และนโยบาย ๔ ส. ส่งเสริม สร้างสรรค์ เสียดสละ สามัคคี นโยบาย ๓ ข. ๔ ส. ในรูปแบบของการจัดกิจกรรม ต้องเตรียมสถานที่ เช่น การตั้งโต๊ะหมู่บูชา การประดับผ้า การบัญชี การเป็นโหมก ล้วนแล้วต้องแบ่งงานให้ทำเป็นกลุ่มๆ จะเห็นได้ว่าเกิดผลดีแก่ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม วันไหว้ครู วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสามเณร พบผู้ปกครอง ลานธรรม วันบุพการีรำลึก วันแม่และวันพ่อแห่งชาติ จะทำให้เกิดทักษะ กล้าพูด กล้าทำ รู้รับผิดชอบงาน แสดงถึงความกตัญญูกตเวทิตาธรรม ให้เป็นผู้รู้คู่คุณธรรม เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ การรักษาประเพณีที่ดีของไทย

จากผลการวิเคราะห์ผู้ให้การสัมภาษณ์ ผู้นำทางศาสนาศึกษานุศิษย์ฝ่ายบรรพชิต จำนวน ๑๐ รูป ส่วนมากจะเป็นพระเถระระดับพระสังฆาธิการ ชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มพระสงฆ์ ผู้มีนาม ดังต่อไปนี้

๑. พระเทพกิตติรังษี (ทองสา วรลาโภ) เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น เจ้าอาวาสวัดธาตุ

๒. พระราชปริยัติโสภณ (ถนอม ชินวโส) รองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบ้านหนองกุง

๓. พระครูสิริธรรมนิเทศก์ (พูลสวัสดิ์ ดิสุตเทโว) เจ้าอาวาสวัดศรีนวล

๔. พระครูปริยัติธรรมานุศาสตร์ (จันทน์ ญาณธมโม) รองเจ้าอาวาสวัดศรีนวล

๕. พระครูปริยัติจันทสาร (สุพรรณ จันทโสโร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดศรีนวล

๖. พระปลัดเจริญ ปญญาวุโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีนวล

๗. พระครูเขมาภิชุค (เฉลิม อุปญาโณ) เจ้าคณะตำบลตำราญ เจ้าอาวาสวัดไตรคามบำรุง

๘. พระครูสุวรรณสรวิวัฒน์ (วาสนา อนาลโย) เจ้าอาวาสวัดสระทอง

๙. พระครูวัชรญาณสาร (แสง วชิโร) เจ้าอาวาสวัดอรัญญาสุทธาวาส

๑๐. พระมหานวน สญญโม เจ้าอาวาสวัดมุกดาราม

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายชนะ โนนทวนวงษ์, อายุ ๕๕ ปี, ผู้อำนวยการโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

จากการตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน ๒๗ ชุด เมื่อตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ พบว่าแบบสัมภาษณ์ได้รับครบถ้วนสมบูรณ์เป็นกลุ่มบรรพชิตจำนวน ๑๐ รูป กลุ่มคฤหัสถ์ แบ่งเป็นผู้เฒ่าบวชเรียนจำนวน ๕ คน ไวยาวัจกรจำนวน ๒ คน อุบาสิกจำนวน ๕ คน อุบาสิกา จำนวน ๕ คน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๒๗ รูป/คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์พบว่า^{๔๔}

ผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระกิตติญาณโสภณ ทั้ง ๖ ด้าน

ด้านการปกครอง ปกครองแบบประชาธิปไตย เหมือนพ่อปกครองลูก มีความยุติธรรม เอาใจใส่ลูกศิษย์อย่างใกล้ชิด มีการกระจายอำนาจส่วนบนมายังส่วนล่าง จากเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส หัวหน้ากุฏิ จนถึงพระภิกษุสามเณร เจ้าอาวาสเป็นที่ปรึกษาให้รองเจ้าอาวาสเป็นประธานบริหารภายในวัด โดยมีกรรมการบริหาร คือ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและหัวหน้ากุฏิเป็นกรรมการ มีการประชุมสามเณรตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เช่น การนุ่งห่ม เป็นปริมณฑล มีการสมาทานระต่อผู้ใหญ่ เป็นรูปแบบของการปกครองของวัดศรีนวล ตั้งสภาสามเณรให้การปกครองกันเอง ดำเนินคดีเดือนบุคคลผู้ควรคดีเดือน เจ้าอาวาสเป็นที่ปรึกษาให้รองเจ้าอาวาสเป็นประธานบริหารภายในวัด โดยมีกรรมการบริหาร คือ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและหัวหน้ากุฏิเป็นกรรมการ มีการประชุมปรึกษาหารือ มีนโยบายให้แยกแต่ละกุฏิดูแลรับผิดชอบกันเอง แบ่งสายปกครองให้ดูแล โดยมีประธานคณะกรรมการบริหารวัดร่วมกับคณะพระภิกษุภายในวัด ไม่คุมอำนาจมีรูปแบบการปกครองเป็นขั้นตอน ชัดเจน

ด้านศาสนศึกษา ก่อตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แผนกธรรม-บาลี ประสบผลสำเร็จทั้งทางธรรมและทางโลก มุ่งมั่นต่อการศึกษาเล่าเรียนเพียรพยายาม มีจิตใจที่เสียสละเอางานเป็นสำคัญเอาใจใส่ก่อกำเนิดในการทำงานจนสำเร็จ ใส่ใจในการศึกษาเป็นพิเศษทุ่มเทในการศึกษาหลายอย่างให้โอกาสการศึกษาทุกระดับ ด้านนักธรรม- บาลี สายปริยัติธรรมสามัญ

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระเทพกิตติรังษี (ทองสา วรลาโก), เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น, ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ พระราชปริยัติโสภณ (ถนอม ชินวโส), รองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น, ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕. พระครูสิริธรรมนิเทศก์ (พูลสวัสดิ์ ดิสุเทโว), เจ้าอาวาสวัดศรีนวล, พระครูปริยัติธรรมานุศาสน์ (จันทน์ ญาณธมฺโม), รองเจ้าอาวาสวัดศรีนวล, พระครูปริยัติจันทสาร, (สุพรรณ จันทโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีนวล, พระปลัดเจริญ (เจริญ ปญญาวุฒิ), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีนวล, พระครูเมฆายุค (เฉลิม อุปญาโณ), เจ้าคณะตำบลสำราญ, พระครูสุวรรณสรวิวัฒน์ (วาสนา อนาลโย), เจ้าอาวาสวัดสระทอง, พระครูวิชิตญาณสาร (แสง วชิโร), เจ้าอาวาสวัดอรุณราชวรวิหาร, พระมหานวน สดายุโม, เจ้าอาวาสวัดมุกดาหาร , ๑ กันยายน ๒๕๕๕.

จนถึงระดับอุดมศึกษา แนะนำส่งเสริมให้ลูกศิษย์ได้ศึกษาเล่าเรียน จะยกย่องบุคคลดีมีวินัยเรียนดี จะมีรางวัลและทุนการศึกษาให้ทุกปี

ด้านสาธารณูปการ การพัฒนาวัดให้เป็นระเบียบ จัดระเบียบกุฏิให้เป็นแนวทางเดียวกันเป็นสัดส่วนเดียวกัน ได้สร้างถาวรวัตถุมากมาย ที่พักพาสักกุฏิ วิหาร ลานเจดีย์ เมรุ ศาลาพักผ่อน ถนน อาคารเรียน ศาลาหลวงปู่ หอระฆังพัฒนาด้านศาสนวัตถุ วัดศรีนวลวางรูปแบบเป็นสัดส่วนทั่วหนทางและกุฏิ ท่านเป็นผู้ออกแบบทั้งหมด กุฏิสงฆ์ การบูรณปฏิสังขรณ์ ท่านจะตรวจจะสอบถามหัวหน้ากุฏิอยู่เป็นประจำ ถ้าหัวหน้ากุฏิมาแจ้งว่าปลวกขึ้นกุฏิ ท่านจะไปดูทำการบูรณะให้ใหม่

ด้านการศึกษา จัดตั้งสภาสงฆ์จังหวัดขอนแก่นจัดตั้งหน่วยธรรมนิเทศและกลุ่มวาทศิลป์ การศึกษาการเผยแผ่ มีการพัฒนาการแสดงธรรม บรรยายธรรมโดยนิมนต์วิทยากรพิเศษมาบรรยายในงานนั้นเพื่อให้เกิดความรู้และเข้าใจหลักธรรมมากยิ่งขึ้นตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้การอบรมเยาวชนที่เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายให้จังหวัดขอนแก่น ให้ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากจน เรียนดี ประพฤติดีเยาวชนผู้มาบวชเรียนได้รับการศึกษาให้มีชีวิตที่ดีกว่าเดิม เปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เล่าเรียนเพื่ออนาคต จึงได้ตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตั้งแต่ ม.๑ –ม.๖

ด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตาสูง ชอบช่วยเหลือ มีน้ำใจประเสริฐ เป็นบุคคลที่หาได้ยาก มีผลงานมากมายประจักษ์แก่สายตาประชาชน ทำให้สังคมเสียดายท่านไม่ยอมให้ท่านจากไปไว แต่ที่สุดเหลือวิสัย ธรรมชาติของสัตว์ที่เกิดมาแล้วทุกชีวิตต้องพบกับ แก่ เจ็บ ตาย ศูนย์พระปริยัตินิเทศก์ ให้ชุมชนมาใช้บริการ อบรมของทางราชการ ให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำทุกปีและสงเคราะห์ผู้ยากไร้ด้วยเครื่องอุปโภค บริโภคอยู่เป็นประจำ ได้ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ประพฤติเรียนดี ช่วยเหลือน้ำท่วม ช่วยเหลือไฟไหม้ มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียน การแจกทุนการศึกษานักเรียนทุกระดับชั้นจะได้ทุนการศึกษาทุกปี

ด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ท่านเป็นพระมหาเถระที่เอาจริงเอาจังกับงานพระศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตลอดถึงกิจกรรมเทศกาลขึ้นปีใหม่ เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันสามเณร วันพระ โครงการอบรมปฏิบัติธรรมท่านจะสนใจมากท่านเป็นบูรพาจารย์ที่มีบุญคุณในทางพระพุทธศาสนา มาก เป็นบูรพาจารย์ของลูกศิษย์และสาธุชน จัดตั้งสภาสงฆ์จังหวัดขอนแก่นจัดตั้งหน่วยธรรมนิเทศและกลุ่มวาทศิลป์ วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา มีการได้วาที

ความเห็นกลุ่มผู้เคยบวชเรียนที่วัดศรีนวลหรือเคยเป็นศิษย์วัด ๕ คน^{๑๕}

ด้านการปกครอง ยึดหลักประชาธิปไตย ปกครองอย่างมีระบบยึดระเบียบแบบแผน เป็นนักบริหารยิ่งกว่านักปกครอง ไปตามกฎระเบียบของทางวัด เมื่อพระภิกษุสามเณรประพฤติไม่เหมาะสม มีเมตตาธรรมปราศจากอดีตทั้งสิ้น มีการแบ่งงานเป็นสัดส่วนให้ผู้อยู่ได้บังคับบัญชาได้ ทำอย่างเต็มกำลังความสามารถ

ด้านศาสนาศึกษา จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม – บาลี แผนกสามัญศึกษา ตั้งสำนักเรียนบาลีขึ้นโดยแยกมาจากวัดธาตุ ตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ซึ่งกลายเป็นโรงเรียนปริยัติธรรมในแผนกสามัญศึกษาปัจจุบัน มองการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ มีการวางแผนประชุมคณะกรรมการทำอะไรให้นักเรียนจึงสอบเข้ามหาวิทยาลัยให้ได้มากที่สุด

ด้านการศึกษา วัดศรีนวลมีโรงเรียนประถมศึกษาวิทยา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหลานชาวบ้านได้มาศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้วัดศรีนวลเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เนื่องจากว่ามีการศึกษาทั้งฝ่ายโลกและฝ่ายธรรม มีลูกศิษย์สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ปีละหลายคน

ด้านสาธารณูปการ สร้างเมรุใหม่ ศาลาการเปรียญ ศาลาบำเพ็ญบุญกุศลศพ กุฏิและถาวรวัตถุจนสามารถ อำนวยความสะดวก พระภิกษุสามเณรจำนวนมาก จึงได้ปลูกสร้างทุกอย่างเพื่อรองรับนักเรียน ที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรมีจำนวนมากต้องต่อเติมกุฏิ ท่านจะดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี การก่อสร้างถาวรวัตถุจากทางเข้าซุ้มประตูตามถนนหนทางกุฏิวิหาร ศาลาการเปรียญ เมรุ เป็นสัดส่วนล้วนแต่ท่านเป็นผู้วางแผน

ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้ต้อนรับพุทธศาสนิกชนจากหมู่บ้านต่างในคราวน้ำท่วม ๒ ครั้ง ไฟไหม้ ๑ ครั้ง ที่อพยพมาพึ่งพิงอาศัย ทำให้เกิดสภาพสามเณร มีหน่วยธรรมนิเทศกลุ่มวาทีลป้อออกเผยแผ่ มีห้องสมุดไว้บริการสังคม ได้ช่วยเหลือผู้คนที่มาขอพึ่งพาอาศัยด้วยใจเมตตาเสมอต้นเสมอปลาย

ด้านงานกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จัดงานวันสำคัญพระพุทธศาสนา เช่น วันบุพการีรำลึก วันสามเณรพบผู้ปกครอง วันแม่ วันพ่อ ล้วนเป็นกิจกรรมที่ทางวัดเอาใจใส่จัดเป็น

^{๑๕}สัมภาษณ์ สมบูรณ์ สุตวิเศษ, ข้าราชการบำนาญ, นายชาญ เรืองพิทักษ์, ข้าราชการบำนาญ, ๓ กันยายน ๒๕๕๕. นายศิริศักดิ์ แสงมาก, นักวิชาการกลุ่ม ๑, นายชนาคร ทองอิน, ครูสอนโรงเรียนประถมศึกษา, นายสุเทพ สุชะวารี, ข้าราชการบำนาญ, ๔ กันยายน ๒๕๕๕.

อย่างดีกิจกรรมงานประเพณี ๑๒ เดือน และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาท่านจะดูแลเอาใจใส่เป็น อย่างดีงานประเพณีฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ จะมีกิจกรรมกำหนดตามวันเดือนปี ท่านจะใส่ใจมากใน กิจกรรมเหล่านี้

จากข้อเสนอแนะ ท่านเจ้าคุณพระกิตติญาณโสภณ เป็นแบบอย่างที่ดีมากในชีวิตได้ สร้างวัดศรีนวลให้มีความโดดเด่นทุกด้าน ทั้งทางรูปธรรมนามธรรม โดยขอให้ลูกศิษย์ถือปฏิบัติ เป็นตัวอย่างเพื่อความเจริญแก่ตัวเองและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาสืบไป

ความเห็นไวยาวัจกร ๒ คน^{๒๐}

ด้านการปกครอง ใช้หลักธรรมาธิปไตย พระภิกษุสามเณรมีความสามัคคีไม่ทะเลาะวิวาทกัน

ด้านศาสนศึกษา เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญเป็นแห่งแรก ที่วัดศรีนวลในจังหวัดขอนแก่น ส่งเสริม บาลี นักธรรม และธรรมศึกษาแก่เยาวชนด้วย จัดอบรมนักเรียนวันอาทิตย์ การศึกษานอกโรงเรียน

ด้านการศึกษา ได้คัดเลือกพระภิกษุสามเณรที่มีคุณวุฒิไปอบรมศีลธรรมในโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตเทศบาล มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนทุกระดับ ตลอดจนให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนด้วย

ด้านสาธารณูปการ สร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาหลวงปู่ อาคารเรียนปริยัติธรรม –สามัญศึกษา ดำเนินการปรับปรุงระบบไฟฟ้า ประปา ถนนหนทางภายในวัดให้เป็นระเบียบ ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดให้สวยงามสำหรับผู้พบเห็น

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ร่วมกับพุทธสมาคมขอนแก่นนิมนต์พระเถระไปอบรมนักโทษในเรือนจำจังหวัดขอนแก่นทุก ๆ เดือน บริจาคเครื่องอุปโภคบริโภคสิ่งของและอื่น ๆ แก่วัดรอบนอกปริมณฑลที่ขาดแคลน นำพานักเรียนบริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย

ด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มีการส่งเสริมการสวดมนต์ประจำเดือน ส่งเสริมปฏิบัติธรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เช่นวันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ประกวดแข่งขันตอบปัญหาธรรม ตลอดจนจัดนิทรรศการเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้ผู้มาร่วมชมเกิดความรู้เพิ่มมากขึ้น

^{๒๐}นายหนูเรียง เนตรสุภาพ, พนักงานขับรถโรงเรียนประภัสสรวินิตา, นายทรงศิลป์ พรหมมนต์, ข้าราชการบำนาญ, ๓ กันยายน ๒๕๕๕.

ข้อเสนอแนะ พระกิตติญาณโสภณ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบทุกอย่าง ศิษย์ทุกรุ่นและเด็กวัดอาจจะลืมเลือนได้ ท่านทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย โอกาสข้างหน้าถ้ามีผู้เป็นอย่างท่านได้จะดีมาก และหนังสือที่ระลึกผลงานของท่านก็ดีที่สุดที่สุดอยากได้พระที่มีปฏิปทาเป็นนักเผยแผ่ เครื่องคิดในพระธรรมวินัย เป็นพระนักเสียสละ ไม่เห็นแก่ลาภสักการะ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ชาวโลก

ความเห็นอุบาสก ๕ คน^{๒๐}

ด้านการปกครอง เป็นนักปกครองที่ดี ในฐานะรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่นได้ปกครองของคณะสงฆ์อย่างเป็นธรรมทั้งในส่วนเป็นเจ้าอาวาส ให้ความยุติธรรมในการปกครองภายในวัดฐานะเป็นเจ้าอาวาส โดยตั้งนายสมบุรณ์ สุดวิเศษ เป็นที่ปรึกษา ด้านการปกครอง เป็นนักปกครองมีอาชีพใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์

ด้านการศาสนาศึกษา ได้ก่อตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกธรรม – บาลี และแผนกสามัญศึกษา นำเอาหลักธรรมคำสอน ของพระพุทธองค์มาเผยแผ่ตั้งแต่ระดับเยาวชน จนถึงพระสังฆาธิการ ให้ความสำคัญทั้งฝ่ายโลกและฝ่ายธรรม ตั้งโรงเรียนสาธิตและการสอนของนักเรียนพระภิกษุสามเณร

ด้านการศึกษา ตั้งโรงเรียนศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ลูกชาวบ้านได้เข้ามารียนวิชาพระพุทธศาสนา ให้โอกาสคนยากจนโดยการมอบทุนการศึกษาพระภิกษุสามเณร ที่เรียนดี เปิดโอกาสให้เด็กด้อยโอกาสให้มีการศึกษาที่ดี ได้รับการศึกษาพัฒนากฐานะของตนอยู่ในสังคมได้

ด้านการสาธารณูปการ ได้ก่อสร้าง ถาวรวัตถุการภายในวัดศรีนวลไม่ว่าจะเป็นกุฏิ เมรุ ศาลา ถนนหนทางได้จัดรูปแบบทั้งกุฏิวิหาร ถนนหนทาง เป็นผลงานของท่าน ส่งเสริมสนับสนุน อุปการะ ต่าง ๆ แก่ส่วนรวมเป็นนักวางแผนการก่อสร้าง วิหารโบสถ์ ศาลาให้เป็นระเบียบ

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร มอบเครื่องอุปโภคบริโภค ๘ การช่วยเหลือโดยการแจกจีวรให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน สงเคราะห์ผู้ยากไร้ไม่มีที่พึ่ง ในคราวน้ำท่วมและไฟไหม้ มีความเอื้อเฟื้อต่อส่วนรวมผู้ได้รับประโยชน์ให้ที่พัก อาหาร แก่คนยากจน ให้การสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต เช่น จีวร บาตร เหล่านี้เป็นต้น

^{๒๐}สัมภาษณ์ นายชัยงค์ ช่วยจันทร์, พนักงานศาสนการด้านการศึกษา, นายชมวัน คนกลาง, ราชการครู, นายวิระพล จันทร์พล, ราชการครู, ๔ กันยายน ๒๕๕๕. นายคำเตียง กำเกลี้ยง, ราชการครู, นายชนะ โนนทวนวงษ์, ราชการครู, ๗ กันยายน ๒๕๕๕.

ด้านงานกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มีการประยุกต์งานที่มีความแตกต่างไปจากงานประเพณี เช่น วันบุพผการีรำลึก งานสามเณรพบผู้ปกครองจะถือว่าเป็นงานสำคัญทุกกิจกรรมมีการประชุมวางแผนเตรียมบุคคล เตรียมสถานที่ทุกวันสำคัญพระพุทธศาสนาจะเป็นผู้นำชุมชนประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามส่งเสริมผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติชอบ ฝ่ายบรรชิตและคฤหัสถ์ ส่งเสริมการเผยแผ่ตามโครงการธรรมถึงคนซึ่งออกบรรยายตามหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นแบบอย่างให้ผู้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ให้เกียรติผู้เป็นเจ้าภาพ ผู้ร่วมงาน สร้างจิตนาการให้ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ พุทธศาสนิกชนผู้นับถือศาสนาพุทธควรปฏิบัติให้เห็นจริง และนำคำสอนเหล่านั้นไปสอนผู้อื่นด้วย ถือว่าเป็นการประกาศพระศาสนาไปด้วยควรศึกษาจากบุคคลใกล้ชิดให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพราะข้อมูลที่ได้จะหลากหลายในแง่มุมต่าง ๆ อันจะเป็นการสะท้อนตัวตนของผู้ที่เราศึกษาที่ใกล้ความเป็นจริงที่สุด ผลงานที่เป็นเอกสาร การบันทึกเสียงเก็บรวบรวมให้ได้มากที่สุด คณะสงฆ์วัดศรีนวล ควรส่งเสริมการเรียนรู้อัตชีวประวัติบูรพาจารย์เพื่อมิให้เลือนหายไปกับกาลเวลา

ความเห็นอุปาลิกา ๕ คน^{๒๒}

ด้านการปกครอง การปกครอง ท่านไม่คุมอำนาจแบ่งงานผู้ได้บังคับบัญชาได้รับผิดชอบร่วมกัน ท่านให้ความยุติธรรมแก่ผู้ได้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี ดูแลทุกข์สุขของพระภิกษุสามเณรอยู่สม่ำเสมอ มีกฎระเบียบของวัดมีเหตุผล พระภิกษุสามเณรต้องถือปฏิบัติตามระเบียบวินัยนั้น

ด้านศาสนศึกษา ส่งเสริมการศึกษาพระภิกษุสามเณรทั้งฝ่ายโลกและฝ่ายธรรม โดยมีทุนส่งให้ศึกษาถึงต่างประเทศ สนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรทุกรูปได้รับการศึกษาสูงขึ้นตามขั้นตอนจนถึงระดับปริญญา

ด้านการศึกษา พระภิกษุสามเณรนักเรียนที่เรียนดีแต่ฐานะทางบ้านยากจนท่านก็ให้ทุนการศึกษาเรียนจนจบมหาวิทยาลัยให้รางวัลกับพระภิกษุสามเณรที่เรียนทุก ๆ ปี และมีกองทุนการศึกษาอีกด้วย ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสอย่างสม่ำเสมอ

^{๒๒}สัมภาษณ์ นางแพงสอน ปัชชามูล, รับราชการครู, นางอุบล ดีโยทา, คำชาย, นางแพงสอน ปัชชามูล, รับราชการครู, ๑๐ กันยายน ๒๕๕๕. นางอุณ ฝุดผ่อง, คำชาย, นางฉลอง ลักโต, รับราชการบ้านาญกระทรงสารณสุข, ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕. นางฉลอง ลักโต, รับราชการบ้านาญกระทรงสารณสุข,

ด้านการสาธารณูปการ ท่านปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ของวัดโดยย้ายเมรุและสร้างเมรุ ปลอดภัยวัน สร้างศาลาการเปรียญ สร้างกุฎสงฆ์ สร้างโรงเรียนงานก่อสร้างซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์ ท่านเอาใจใส่ไม่วางธุระจนกว่างานนั้นจะเรียบร้อย

ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ท่านได้บริจาคโลหิตเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ประกาศให้พระภิกษุสามเณรผู้มีความพร้อมได้บริจาคทางโรงพยาบาลจะมารับเลือดที่วัดศรีนวล ทุก ๆ ปี

ด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ท่านส่งเสริมเอาใจใส่เป็นอย่างดี วัดศรีนวลจึงมีศาลาหลังใหญ่เพื่อกิจกรรมสำคัญนี้โดยเฉพาะทุกวันสำคัญจะมีการเตรียมพร้อมมีการแบ่งหน้าที่ให้พระภิกษุสามเณร ได้รับผิดชอบถือเป็นการฝึกไปด้วย อีกไปกว่านั้นจะเป็นผู้เทศน์ในวันสำคัญนั้นด้วยจัดทุกวันสำคัญทั้งฝ่ายรัฐหรือฝ่ายบ้านเมืองออกไปเทศน์ ไปบรรยายตามงานต่าง ๆ ที่ได้รับกิจนิมนต์

สรุป

ผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแต่ละด้านของพระกิตติญาณโสภณ (บัวผัน ปุณฺณมฺโม) ทั้ง ๖ ด้าน **ด้านการปกครอง** ใช้หลักธรรมมาธิปไตยกระจายอำนาจจากเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส หัวหน้ากุฏิ จนไปถึงพระภิกษุสามเณรเป็นรูปแบบของการปกครองของวัดศรีนวล โดยมีกรรมการบริหารพระภิกษุสามเณรตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด การนุ่งห่มเป็นปริมรทล **ด้านศาสนศึกษา** สนับสนุนพระภิกษุสามเณรทุกรูปให้รับการศึกษาสูงขึ้นตามขั้นตอน จนถึงระดับปริญญา ก่อตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกธรรม – บาลี แผนกสามัญศึกษาตอนต้น – ตอนปลาย ตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ **ด้านการศึกษา** มอบทุนการศึกษาแก่ผู้ยากจน **ด้านสาธารณูปการ** การบูรณปฏิสังขรณ์ สร้างศาลาหลวงปู่ ที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรมีจำนวนมากต้องต่อเติมกุฏิ การก่อสร้างถนนหนทางกุฏิวิหาร ศาลาการเปรียญ เมรุ **ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์** การช่วยเหลือบริจาคอัฐฐะบริหารสังฆภัณฑ์อื่น ๆ แก่วัดรอบนอกปริมรทลที่ขาดแคลน ให้มีทุนการศึกษาแก่นักเรียนทุกระดับทั้ง นักระรม บาลี สามัญศึกษา และระดับอุดมศึกษา ปีละหลายทุน ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ประพฤติเรียนดี และก่อตั้งมูลนิธิช่วยเหลือเป็นทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและช่วยเหลือชาวบ้านเมื่อประสบภัย วาตภัย อัคคีภัย

ด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วันสามเณร วันพระ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตลอดถึงกิจกรรมเทศกาลขึ้นปีใหม่ ท่านเป็นพระมหาเถระที่ทำหน้าที่กับ งานปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ทางวัดได้จัดตั้งหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้น โครงการธรรมถึงคน โดย

แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ หน่วยธรรมเนียมเทศ ดำเนินการโดยพระภิกษุ และกลุ่มวาทศิลป์ ดำเนินการโดยสามเณร